

ΗΜΕΡΙΔΑ “1821 και Εκπαίδευση” ΠΕΚΕΣ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Οι παιδαγωγικές απόψεις

του Ρήγα

23 Μαρτίου 2021

Εισήγηση της
Ματθαίου Μαρίας,
ΠΕ02,m.ed,
Δ/ντριας 1ου ΓΕΛ Χαλκίδας

Αντιλήψεις Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού

* ανάπτυξη των **θετικών επιστημών και του ορθού λόγου**, σε βάρος των κατεστημένων ιδεών, της άγνοιας και της προκατάληψης

* Η ριζική αμφισβήτηση των καθιερωμένων αυθεντιών, ο προβληματισμός γύρω από τη **φύση, τις πηγές και τα όρια της γνώσης**

* η πίστη στην ανθρώπινη δυνατότητα παραγωγής γνώσης με την **παρατήρηση, το πείραμα, και τον ελεύθερο στοχασμό**

- Στην εκπαίδευση **αξιοποιείται και εφαρμόζεται η επιστημονική γνώση** που αποκτάται μέσω των αισθήσεων, τα πειράματα και την έρευνα **στο πεδίο της καθημερινής εμπειρίας.**
- Ο **σεβασμός των νόμων της φύσης** οδηγεί στην **ηθική διαπαιδαγώγηση.**
- Οι γνώσεις εκφράζονται με σαφήνεια και για να γίνονται κατανοητές από τους πολλούς πρέπει να χρησιμοποιούνται οι **εθνικές γλώσσες.**

Επηρεάζονται

πολιτικές και κοινωνικές αντιλήψεις,

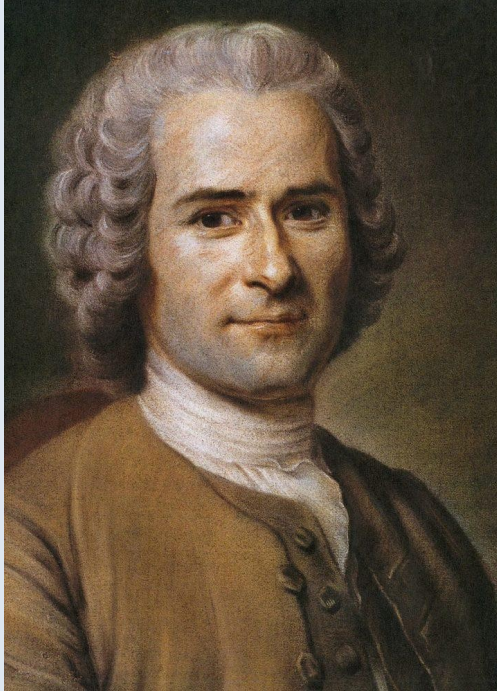
απόψεις για ρόλο, στόχους και τρόπους της παιδείας.

Προμετωπίδα του έργου

Éléments de la philosophie de Newton (Αμστερνταμ, 1738), όπου εμφανίζεται ο **Βολταίρος** στο γραφείο του να δέχεται το φως της αλήθειας **από τον Νεύτωνα** διά μέσου ενός καθρέφτη, που κρατά η **Madame du Châtelet**

Ρουσώ, “Αιμίλιος ή περί αγωγής”

*«Όλα είναι σωστά καθώς βγαίνουν από τα χέρια του Πλάστη,
όλα εκφυλίζονται στα χέρια του ανθρώπου»*

*Ο Ρουσσώ θέλει το παιδί ελεύθερο, να διδάσκεται από τη φύση με στόχο την ενίσχυση της αγάπης για την εαυτό του.

*Μέσω της αγωγής ενισχύονται οι δυνάμεις του, καθώς δεν αναλώνεται σε περιττές συγκρίσεις με τους άλλους και σε σχέσεις ανταγωνιστικές που επιβάλλουν συνήθειες και νόρμες του κοινωνικού του περίγυρου.

*Το παιδί διδάσκεται από τα πράγματα. Δοκιμάζει τις δυνάμεις του μόνο του με τα πράγματα, αναγνωρίζει τα όριά του και βρίσκει την ελευθερία του

* Ο παιδαγωγός περιορίζεται σε λίγες υποθετικές αρχές, προσποιείται άγνοια και δείχνει εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του παιδιού να πράττει διαρκώς έλλογα. Έτσι το παιδί απαλλάσσεται από τυχόν προκαταλήψεις.

*Το παιδί διδάσκεται με την τέχνη της μίμησης. Ο παιδαγωγός δε διδάσκει στο παιδί τι είναι ελευθερία αλλά τι δεν είναι.

Η παιδεία για τον Ρουσσώ γίνεται κομβικό στοιχείο για την οικοδόμηση της νέας κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας που ευαγγελίζεται ο Διαφωτισμός , γι' αυτό το Κράτος αναλαμβάνει τον σχεδιασμό ενός εθνικού συστήματος εκπαίδευσης

Νεοελληνικός Διαφωτισμός

Η παιδεία ανανεώνεται, η δύναμη των γραμμάτων και των επιστημών γίνεται αισθητή σε όλον τον ελληνισμό.

Χαρακτηριστικά:

- * Η **στροφή προς την κλασική αρχαιότητα** ως μέσο για την εθνική αυτοσυνειδησία,
- * Η **«μετακένωση»**(Αδαμάντιος Κοραΐς) των επιτευγμάτων της ευρωπαϊκής σκέψης και επιστήμης στην ελληνική Ανατολή
- * Οι **μεταφράσεις** βιβλίων στην κοινή -κατά προτίμηση- διάλεκτο,
- * η διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης μέσω της **ιστορικο- γεωγραφικής πατριδογνωσίας**,
- * χρήση στη διδασκαλία της **διαλεκτικής μεθόδου και εποπτικών μέσων** ,
- * συστηματική **προβολή ηθικών προτύπων** προς μίμηση

Οι μορφωτικές εμπειρίες του Ρήγα

- διδάχθηκε τα “κοινά γράμματα” στο Βελεστίνο και κατόπιν στη Ζαγορά.
- στο Άγιο Όρος, ως φιλοξενούμενος του ηγουμένου της μονής Βατοπεδίου, είχε πρόσβαση στην βιβλιοθήκη της Αθωνιάδας Σχολής.
- Ταξίδεψε στην Κωνσταντινούπολη όπου διεύρυνε τις σπουδές του στα Γαλλικά, Ιταλικά και Γερμανικά.
- Ακολούθησε τον Υψηλάντη στο Ιάσιο και εκεί έγινε γραμματέας του ηγεμόνα της Βλαχίας Νικόλαου Μαυρογένη.
- ταξίδεψε στο Βουκουρέστι, έδρα της ηγεμονίας ,και γνωρίστηκε με τον **κύκλο του Δημήτριου Καταρτζή** (Δανιήλ Φιλιππίδη, Γρηγόριο Κωνσταντά, Ιώσηπο Μοισιόδακα , Π. Κοδρικά).

Ο Ρήγας θα είναι, κατά τον Βακαλόπουλο,

“το φωτεινό άστρο στην πλειάδα των διανοουμένων που αποτελούν αυτόν τον κύκλο.”

Ο **Ιώσηπος Μοισιόδαξ** διδάσκει την προσέγγιση των κλασικών με αποφυγή της ξερής γραμματικής διδασκαλίας και του αριστοτελισμού, με στροφή στα κείμενα του Ισοκράτη. σε γλώσσα απλή. Η γεωγραφία, η φυσική, τα μαθηματικά να είναι μέρος του προγράμματος . Ο Δάσκαλος αποκτά συνείδηση της αποστολής του, που δεν αποβλέπει μόνο στη γνώση αλλά και σε γενική ηθοπλαστική αγωγή.

Οι Δημητριάδες (Δανιήλ Φιλιππίδης- Γρηγ. Κωνσταντάς) με τη Γεωγραφία τους (1791) φέρνουν στο προσκήνιο την αρχαιότητα ,αλλά επίκεντρο είναι ο άνθρωπος : η χωρογραφία του κάθε τόπου να γίνει για να προβληθούν παραδείγματα προς μίμηση: ας “ περιγράψει ο καθένας τον τόπο όπου γεννήθηκε όχι μαθηματικώς...,λέγοντας αφιλοπροσώπως ό,τι αξιέπαινο ή ακατηγόρητο έχουν οι συμπατριώτες του” . Η γλωσσική θεωρία που εκτίθεται στη Γεωγραφία είναι η θεωρία του Καταρτζή.

Ο **Δημήτριος Καταρτζής** (Φωτιάδης 1806) θα φέρει στα ελληνικά πράγματα τις ευρωπαϊκές γλωσσικές αντιλήψεις για την κυριαρχία της εθνικής, λαϊκής γλώσσας και προτρέπει να γράφουν “ευφραδώς την γλώσσα που συντυχαίνουμε όλοι απού μικροί” ώστε τα γραφόμενα να “μπορεί να νιώθεται ή να μαθαίνεται από το υπόλοιπο Έθνος”. Τα έργα του έχουν έντονο διδακτισμό και παιδαγωγική ευαισθησία : υιοθετεί την σημασία των συναισθημάτων στην Αγωγή , κατά τα διδάγματα των Εγκυκλοπαιδιστών : “ *Τα παιδιά έχουν πάθη καθώς και οι μεγάλοι, μάλιστα πολλά βιαιότερα και ορμητικότερα... κι έπειτα χωρίς τα πάθη δε γίνεται καλύτερο το παιδί, αλλά γένετ'ένα κούτσουρο.*”

Ο Ρήγας στη Βιέννη

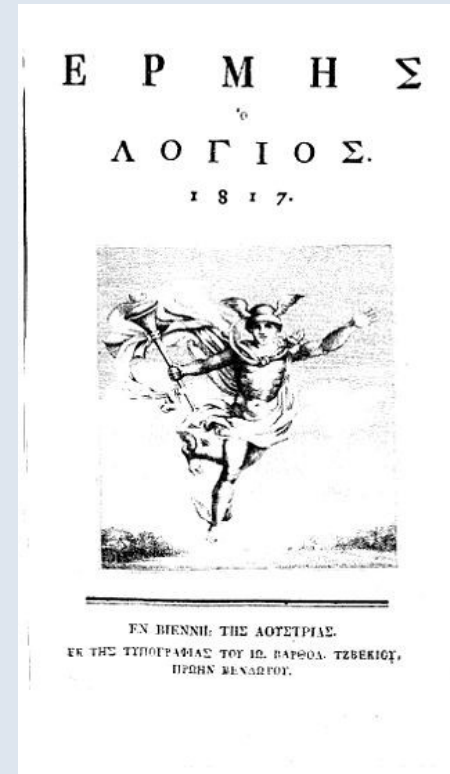
(1790, Αύγουστος 1796-φθινόπωρο 1797)

Στη Βιέννη είναι που εκδίδεται το περιοδικό του Άνθιμου Γαζή “Λόγιος Ερμής” , το οποίο χαρακτηρίζεται ως “συνδετικός κρίκος όλων των Ελλήνων της διασποράς”.

Ο Ρήγας θα γνωρίσει τους τυπογράφους αδερφούς Μαρκίδες Πούλιου από τη Σιάτιστα και στο τυπογραφείο τους θα τυπώσει τα έργα του.

Στη Βιέννη θα συναντηθεί με τον Αθανάσιο Ψαλλίδα από τα Ιωάννινα, έναν λόγιο που φλογίζεται από τη λαχτάρα να φωτίσει το Γένος και εργάζεται γι’ αυτό

με όλες του τις δυνάμεις. Σε συνεργασία θα τυπώσουν το **“Ερωτος αποτελέσματα”** (έργο που τα πεζά του μέλη ανήκουν στον Ψαλλίδα, αλλά τα ποιητικά στον Ρήγα)

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Ρήγα

“προγράμματα σπουδών” : διδασκαλία των θετικών επιστημών, της Ιστορίας και της Γεωγραφίας.

Μεταφράσεις βιβλίων

“μερικοί από τους φυγάδες γραμματισμένους εμετάφραζον και έστελναν εις την Ελλάδα βιβλία . Και εις αυτούς πρέπει να χρωστούμε ευγνωμοσύνη, διότι ευθύς οπού κανένας άνθρωπος από το λαό εμάνθανεν τα κοινά γράμματα, εδιάβαζεν αυτά τα βιβλία και έβλεπε ποίους είχαμε προγόνους... και εβλέπαμε και εις ποίαν κατάστασιν ευρισκόμεθα τότε. Όθεν μας ήλθε εις το νου να τους μιμηθούμε και να γίνωμε ευτυχέστεροι.”

Θεοδ. Κολοκοτρώνης

1790: *“Το Φυσικής απάνθισμα για τους αγχίνους και φιλομαθείς Έλληνας εκ της Γερμανικής και Γαλλικής διαλέκτου ερανισθέν”*

“Φυσικής απάνθισμα”

Στο προλογικό του κείμενο εντοπίζει την **μικρή καρποφορία** για τους απογόνους των ευκλεεστάτων Αριστοτέλους και Πλάτωνος **από τα λίγα στην ελληνική βιβλία** ,και παρατηρεί ότι τους βλέπει “γεγυμνωμένους από την ιδέαν της φιλοσοφίας”.

Απανθίζει τα ουσιωδέστερα της Φυσικής Ιστορίας , και για να γίνουν πλέον εύληπτα επιλέγει κάποια να παρουσιάζονται **σε διαλογική μορφή** ανάμεσα στο δάσκαλο και τον μαθητή του, ανάμνηση του Fontenelle και συνέχιση της παράδοσης των κατ’ερωταπόκρισιν ελληνικών διδακτικών εγχειριδίων.

Στόχος αυτής της επιλογής του απλού ύφους είναι “ δια να μην προξενήσει με την γριφότητα του ελληνισμού εις τους άλλους, εκείνο οπού έπαθα ο ίδιος σπουδάζοντας”. **Επικρίνει την διδασκαλία που δίνει μόνο “ λέξεις και πάλιν λέξεις και αιωνίως λέξεις”.**

Και επειδή **σκοπός του είναι να ωφελήσει το Γένος** επιλέγει να εκθέσει το υλικό **με σαφήνεια**, “όσον το δυνατόν, οπού να το καταλάβουν όλοι, και να αποκτήσουν μίαν παραμικράν ιδέαν της ακαταλήπτου Φυσικής”.

ρόλοι κατά τη διδασκαλία

Δάσκαλος και μαθητής κάνουν “αυτοψία”

Το παιδί έχει την ελευθερία να θέτει συνεχώς ερωτήσεις για να “καταλάβει καλά ό,τι του κινεί το ενδιαφέρον ή που δεν κατενόησε

Ο δάσκαλος

- παρακινεί τον μαθητή να σκεφτεί λογικά και συνδέει την δυνατότητα στο θέμα αυτό με συνθήκες ελευθερίας
- καθοδηγεί το παιδί να διατυπώσει τους δικούς του συλλογισμούς- του υποδεικνύει ευκολότερους τρόπους υπολογισμών, την αναλογική σκέψη, τον λογικό έλεγχο των υποθέσεων.
- Αξιοποιεί την πρότερη γνώση και προτρέπει τον μαθητή σε εύκολες πειραματικές δοκιμές.
- Υποδεικνύει επιπλέον βιβλιογραφία
- Εξηγεί φαινόμενα που τροφοδοτούν δοξασίες και λαϊκές προλήψεις και προκαταλήψεις
- Καλλιεργεί γνήσιο θρησκευτικό συναίσθημα

Περὶ Γῆς

• — Ἐχομεν ἄλλο κανένα σῶμα εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ εἰποῦμεν περὶ αὐτοῦ τίποτες τώρα; ~~ἔρωτησε τὸ παιδί μου.~~

— Ναί, ἔχομεν, ~~ἀπεκρίθη~~, τὸ κυριώτερον ἀκόμη· δὲν ἤμποροῦμεν ὅμως νὰ τὸ ἰδοῦμεν τώρα εἰς τὸ νυκτικὸν σεργιάνι μας.

• — Νὰ καιρὸς νὰ ρωτήσω, ~~εἶπε κρυφά~~: ἐννοεῖτε τὸν Ἥλιον, δὲν εἶναι ἔτσι;

— Ναί, παιδί μου, τὸν Ἥλιον, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ ἀναγκαιότερον σῶμα εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ἂν αὐτὸς ἔλειπε, δὲν ἤθελε εἶναι μῆτε κόσμος. ~~Ἄν αὐτὸς χαθῆ, δὲν ἤμποροῦμεν πλέον μῆτε ἡμεῖς νὰ ζήσωμεν. Πλὴν τώρα δὲν εἶναι καιρὸς νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ αὐτοῦ, διατὶ πρέπει νὰ κατεβοῦμεν ὀπίσω εἰς τὴν Γῆν μας ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὅπου ἀνεβήκαμεν. Εἰς αὐτὴν θέλομεν εὑρεῖ πράγματα χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα διὰ νὰ καταλάβωμεν τὸν Ἥλιον καὶ ὅλον τὸ σύστημα τοῦ κόσμου.~~

• — Τοῦτο ἐπιθυμῶ καὶ ἐγώ, ~~ἀπεκρίθη τὸ παιδί~~. Συμπεραίνω πὼς θεὸς νὰ ἀκούσω διάφορα πράγματα ἀπὸ τὴν συνομιλίαν σας αὐτὴν, καὶ θέλω καταλάβει καλὰ ἐκεῖνα ὅπου ἕως τώρα δὲν ἔνιωσα.

κόσια μίλια. Εἶναι καὶ δεκατρεῖς φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὸ φεγγάρι. Ἀπέχει δὲ ἀπὸ τὸν Ἥλιον τριάντα πέντε μιλιοῦνια μίλια. Τὸ κατοικοῦμένον τῆς μέρος εἶναι δεκαεπτὰ μιλιοῦνια μίλια τετραγωνικά¹.

Τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐνόμιζον πὼς ὁ Ἥλιος καὶ οἱ πλανῆται νὰ ἐγύριζαν τριγύρω εἰς τὴν Γῆν. Αὐτὸ τὸ σύστημα ἦτον γνωστὸν πρὸ δύο χιλιάδων χρόνων καὶ συγγράφει περὶ αὐτοῦ ἕνας Ἑλληνας, Πτολεμαῖος ὀνόματι. Ποῖος ἤξεύρει ὅμως πόσον καιρὸν πρωτύτερα τὸ ἐδόξαζον! Φαίνεται πὼς τὸ ἐδέχθησαν καὶ κάμποσα ἄλλα ἔθνη· ὅθεν διαβάζομεν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ: «Ἄς σταθῆν διαβάζομεν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἥλιου πρὸς τὴν Γαβαῶν». «Ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου θεωροῦν τὴν Παλαιὰν Γραφὴν ὡς βιβλίον νόμου, λέγουν πὼς ὁ Ἥλιος κινεῖται περὶ τὴν Γῆν. Πλὴν ἕνας Ἰταλός, Γαλιλαῖος ὀνόματι², εἶδε τὰ ἀτόπα αὐτῆς τῆς διδασκαλίας καὶ εἶπε πὼς στέκεται μὲν ὁ Ἥλιος, τρέχουν δὲ οἱ πλανῆται τριγύρω του. Ἐπρεπεν ὅμως νὰ φύγῃ, διὰ νὰ μὴν καταστήσῃ εἰς τὴν ἀγίαν Ἰνκιζιτζιόνε, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι ἐλπίς, ἀφοῦ πέσῃ, νὰ γλυτώσῃ τινάς, καθὼς μῆτε καὶ ἀπὸ τὴν φωτῖαν.

Ἐστερον ἀπ' αὐτὸν ἐσηκώθη Νικόλαος ὁ Κοπέρνικος, Προυσιανός, εἰς ἕνα τόπον, ὅπου βασιλεύει ἡ ἐλευθερία καὶ ὅπου ἔχει κύρος τὸ γνωμικὸν τοῦ Χάλερ, ὅπου λέγει: «Ὅποιοις ἐλεύθερα συλλογᾶται, συλλογᾶται καλὰ».

Αὐτὸς ὁ Κοπέρνικος, βλέποντας πὼς δὲν εἶχε νὰ φοβηθῆ τὴν ἀγίαν Ἰνκιζιτζιόνε ἢ τοὺς ἱεροὺς κεραυνοὺς τῶν ἀφορισμῶν τοῦ ἀγίου θρόνου τοῦ Πάπα, ἔφερεν εἰς ἔκβασιν τὴν ἰδέαν τοῦ σοφοῦ Ἰταλοῦ. Ἄφησε τὸν Ἥλιον νὰ ἡσυχάσῃ κομματί, ὕστερον ἀπὸ ἕνα τόσον πολυχρόνιον κόπον, καὶ ἔκαμε τὴν Γῆν καὶ τοὺς πλανῆτας νὰ τρέχουν τριγύρω του.

1. Τὸ τετραγωνικὸν μίλι πρέπει νὰ ἔχη καὶ πλάτος ὅσον ἔχει μᾶκρος.

2. Πρὸ τοῦ Ἰταλοῦ, ἐπενόησε πρῶτος τὴν καθημερινὴν περίοδον τῆς Γῆς περὶ τὸν ἄξονά της Νικήτας ὁ Συρακοῦσιος. Δεύτερος ὁ Φιλόλαος ἐπενόησε τὴν ἐτήσιον. Μετ' αὐτὸν Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος ὕστερον ἀπὸ ἑκατὸν χρόνους, καθὼς τὸ λέγει ὁ Ἀρχιμήδης εἰς τὸ Ἀριθμὸς ἄμμου.

καλλιέργεια της εθνικής συνείδησης και της ιστορικής συνέχειας των υποδούλων Ελλήνων με την αρχαιότητα.

ιστορικογεωγραφική πατριδο-γνωσία

1797: μετάφραση του Νέου Ανάχαρση
(του Ζαν Ζακ Μπαρτελεμύ)

1796-1797: Η δωδεκάφυλλη Χάρτα (Βιέννη)

με δέκα επιπεδογραφίες αρχαίων πόλεων, μεσαιωνικά νομίσματα συνοδευόμενα από σχόλια για την προέλευσή τους, μυθολογικές και συμβολικές παραστάσεις, μια κάτοψη αρχαίου θεάτρου, αλφαβητικός κατάλογος σημαντικών ηρώων, φιλοσόφων, βασιλέων, κ.ά. προσώπων της αρχαίας ιστορίας (φ. 10, 11) και ο χρονολογικός κατάλογος των ηγεμόνων που ξεκινά από τον Μ. Αλέξανδρο και καταλήγει στον σύγχρονο σουλτάνο Σελίμ Γ

Αναπαράσταση της σύνδεσης του χώρου με το ιστορικό συνεχές

Στόχος της παιδείας , η διαμόρφωση ηθικών προσωπικοτήτων
(ηθική=επιδίωξη ευδαιμονίας μέσω της αρετής ως ύψιστης ιδιότητας του πολίτη)

1790: “Σχολείον Ντελικάτων Εραστών, ήτοι βιβλίον ηθικόν περιέχον τα περίεργα συμβεβηκότα των ωραιότερων γυναικών των Παρισίων ακμαζουσών κατά τον παρόντα αιώνα.” μετάφραση του(έργου του Restif de la Bretonne)

Ο Ρήγας σε αυτά τα ελευθέρια (ευχάριστα) αφηγήματα (πρώτη επαφή με τη λογοτεχνία) προσπαθεί να δώσει έναν **χαρακτήρα ηθικό** → “Οι εμπειροχόμενοι έρωτες εις υπανδρίαν καταντούν , η οποία είναι μυστήριον” και προσφέρονται “εις όλες τις αισθαντικές νέες και νέους” ,που θα εύρισκαν πλούσια τροφή για τις ψυχικές ανησυχίες τους (καλλιέργεια συναισθήματος)και εύχεται να τον παρακινούσαν να επιχειρήσει και άλλο ανάλογο πόνημα (αντίληψη για τον ρόλο των “πνευματικών ταγών”)

“**Ηθικός Τρίπους**” [με την μετάφραση των Ολυμπίων του Μεταστάσιο, της Βοσκοπούλας των Άλλεων του Μαρμοντέλ ,που από πεζό το μεταφράζει και το μεταγράφει σε στίχους]

“ **Ο ιερός της πατρίδος έρωσ εμπωλεύει εις την καρδίαν, και η καρδιά δεν γηράσκει ποτέ**”

Σχολείον των Ντελικάτων εραστών, “το τσιράκι του εργαστηρίου”: Λέανδρος και Χλωρή

- Οι **αρετές** της ειλικρίνειας, της τιμιότητας, της ηθικής ακεραιότητας, της φιλομάθειας, της ορθοκρισίας, της φιλοπονίας, της σεμνότητας, του σεβασμού **κοσμούν τους νέους**, κι αυτοί **γίνονται παραδείγματα**.
- Προβάλλονται **αξίες** που εκφράζουν την **τάξη των εμπόρων** : εργατικότητα, αυτάρκεια , οικονομία, ζωή “χωρίς κατάχρησιν” δηλ. χωρίς περιττές πολυτέλειες
- Ένα **ρεύμα φιλελευθερισμού** διατρέχει αυτά τα ερωτικά κείμενα.
- Οι γυναίκες **κοσμούνται με τις αρετές του φύλου** τους, αλλά είναι **εγγράμματες** , επιθυμούν να ενημερώνονται. Παρουσιάζονται να συνομιλούν ισότιμα και με παρρησία με τους άνδρες, αλλά οι άνδρες έχουν ορθότερη κρίση.
- **Τα ζευγάρια ζουν ευτυχή με την αγάπη .**

«ΕΙΣ ΑΠΛΟΥΝ ΎΦΟΣ»

- Επιλέγει για τα έργα του γλώσσα απλή , στα διδάγματα του Καταρτίζή
- χωρίς αρχαϊσμούς ,ώστε να γίνονται τα γραφόμενα κατανοητά από όλους
- με αρκετούς ξένους όρους καταρχάς,σύνηθες στη γλώσσα των εμπόρων

Η **γλωσσική καθαρότητα**, δηλαδή η εξαφάνιση ξενικών λέξεων στα γραπτά του είναι εμφανής στον Ηθικό Τρίποδα και την Επαναστατική Προκήρυξη .

Στα Ολύμπια χρησιμοποιεί αρκετές **αρχαίες ακόμη και ομηρικές λέξεις για να τονίσει την συνέχεια της ελληνικής γλώσσας.**

Το όραμα του Ρήγα για την εποχή της ελευθερίας

Όλοι χωρίς εξαίρεσιν, έχουν χρέος να ηξεύρουν γράμματα. Η Πατρίς έχει να καταστήσει σχολεία εις όλα τα χωρία δια τα αρσενικά και θηλυκά παιδιά. Εκ των γραμμάτων γεννάται η προκοπή, με την οποίαν λάμπουν τα ελεύθερα έθνη. Να εξηγούνται οι παλαιοί ιστορικοί συγγραφείς. Εις δε τας μεγάλας πόλεις να παραδίδεται η γαλλική και η ιταλική γλώσσα. Η δε ελληνική να είναι απαραίτητα.

“Νέα Πολιτική Διοίκηση, Τα Δίκαια του Ανθρώπου, άρθρο 22”

Εν κατακλείδι

Οι παιδαγωγικές αντιλήψεις του Ρήγα (1757-1798) διαπνέονται από το πνεύμα του Διαφωτισμού και στοιχίζονται στις ανάγκες του υπόδουλου Γένους.

Το εξαιρετικό του Ρήγα είναι ότι προσανατόλισε όλες του τις προσπάθειες στον αγώνα για την ωρίμανση των συνθηκών για την εξέγερση του Γένους.

Δεν αναλώθηκε σε ιδεολογικές και άλλες θεωρητικές αντιπαραθέσεις (πχ Κοραΐς για το γλωσσικό). Προέκρινε το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία της παιδείας που ικανοποιούσαν τους στόχους:

- για τη διάπλαση ηθικών, με ελεύθερο φρόνημα , ιστορική συνείδηση και φιλοπατρία, νέων
- Νέων, που θα ήταν πρόθυμοι να επαναστατήσουν για ευδαιμονούσες δημοκρατικές κοινωνίες .

κι “εστάθη ο μεγαλύτερος ευεργέτης της φυλής μας. Το μελάνι του θα είναι πολύτιμο ενώπιον του Θεού,όσο το αίμα του άγιο”

(Θ.Κολοκοτρώνης)

ΕΙΣ ΕΠΙΡΡΩΣΙΝ

“Το συστηματικό πρόγραμμα του Διαφωτισμού που παρουσίασε, με όλο τον πνευματικό του ριζοσπαστισμό και τον υψηλόφρονα ιδεαλισμό του, δεν παρέβλεψε ποτέ την αναγκαιότητα να υπηρετήσει συγκεκριμένους **πρακτικούς στόχους**: αυτό ήταν που το έκανε πρόσκληση για επανάσταση. Η **ενότητα θεωρίας και πράξης**, την οποία επέτυχε ο Ρήγας στο έργο του, κατοπτριζόταν άριστα στην **απήχηση** που είχε το μήνυμά του σ’ εκείνους προς τους οποίους κυρίως απευθυνόταν.”

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, Ρήγας Βελεστινλής. Θεωρία και πράξη, Βουλή των Ελλήνων, Αθήνα 1998, 95-98.

“Το όνομα του Ρήγα συμβολίζει για τους φιλελεύθερους Έλληνες την **πρωτοκαθεδρία της εκπαίδευσης και της πολιτιστικής χειραφέτησης, καθώς και τη συνταγματική και κοινωνική μεταρρύθμιση**.....

Ο Ρήγας ήταν ένας άνθρωπος που εκφραζόταν απλά, αλλά και ένας άνθρωπος με ισχυρές πεποιθήσεις. Δύο ρητά του είναι διαφωτιστικά τόσο για την απλότητα όσο και για τη δύναμη αυτών των πεποιθήσεων: το πρώτο, «**όποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά**» —λόγια που διασώζονται με την ιδιόχειρη γραφή του στο χειρόγραφο του Απανθίσματος Φυσικής, και το δεύτερο, «**εκ των γραμμάτων γεννάται η προκοπή, με την οποίαν λάμπουν τα ελεύθερα έθνη**» — η δική του προσθήκη στο άρθρο 22 των «Δικαίων του Ανθρώπου». Η λέξη «ελεύθερος-ελευθερία» είναι ο **σύνδεσμος μεταξύ τους**.”

C.M. Woodhouse, Ρήγας Βελεστινλής. Ο πρωτομάρτυρας της Ελληνικής Επανάστασης, μτφ. Νίκος Νικολούδης, Εκδόσεις Παπαδήμα, Αθήνα 1997, 227.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ρήγα Βελεστινλή, *Απάνθισμα κειμένων*, επιλογή κειμένων Πασχ. Κιτρομηλίδης, Αθήνα, Βουλή των Ελλήνων, 1998
- Αγγέλου, Άλκη, *Οι λόγιοι και ο Αγώνας*, Αθήνα, Σύλλογος προς διάδοσιν ωφέλιμων βιβλίων, 1971
- Σβορώνου, Νίκου, *Ανάλεκτα Νεοελληνικής Ιστορίας και Ιστοριογραφίας*, Θεμέλιο, 1987
- Δημαρά, ΚΘ, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Ίκαρος, 1975
- Βακαλόπουλος, Απόστολος, *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, τόμος Δ΄, Τουρκοκρατία (1669-1812), Η οικονομική άνοδος και ο φωτισμός του γένους*, εκδ. Ηρόδοτος, Θεσ/νίκη, 1973

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- http://gdimitriouc.blogspot.com/2008/08/blog-post_18.html
- ΖΑΦΕΙΡΩ ΧΕΛΙΑΤΣΙΔΟΥ, *ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΡΟΥΣΣΩ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΙΜΙΛΙΟΣ*
<http://ikee.lib.auth.gr/record/125273/files/GRI-2011-5980.pdf>
- <https://www.kathimerini.gr/culture/561246784/pos-na-chakarete-ti-charta-toy-riga-velestinli/>
- https://www.topo.auth.gr/greek/ORG_DOMI/EMERITUS/TOMOS_ARABELOS/The_apple%20pdf/2-03%20Livieratos.pdf
- <http://www.karaberopoulos.gr/el/vivlia-xartes-rigas/ithikos-tripous/>

Ευχαριστώ για την προσοχή σας!

Χρόνια πολλά!

